

Täysistunto

Keskiviikko 16.10.2024 klo 14.10—21.28

10. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ulkomaalaislain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 29/2024 vp

Valiokunnan mietintö HaVM 17/2024 vp

Ensimmäinen käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 10. asia. Käsittelyn pohjana on hallintovaliokunnan mietintö HaVM 17/2024 vp. Nyt päätetään lakiehdotuksen sisällöstä. — Meillä on täällä valiokunnan puheenjohtaja esittelemässä mietinnön. Olkaa hyvä, edustaja Peltokangas.

Keskustelu

17.53 **Mauri Peltokangas ps** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hallituksen esityksessä ehdotetaan tehtäväksi ulkomaalaislakiin Euroopan unionin määritelmädirektiivin mahdollistamia tiukennuksia hallitusohjelman mukaisesti. Niin sanottujen poissulkemislausekkeiden soveltaminen ulotetaan kansainvälisen suojeluaseman saamisen jälkeen tapahtuviin tekoihin sekä toissijaisen suojeluaseman osalta myös turvallisuuteen liittyviin seikkoihin ja tilanteisiin, joissa henkilö on jättänyt alkuperämaansa rikosseuraamukset välttääkseen. Pakolaisaseman lakkauttamista koskevaan sääntelyyn lisätään direktiivissä sallitut kansallisen turvallisuuden vaarantamiseen ja erityisen törkeään rikokseen syyllistymiseen liittyvät perusteet. Pakolaisasema voidaan myös jättää myöntämättä näillä perusteilla. Kansainvälisen suojelun perusteella myönnettävien oleskelulupien kesto lyhennetään direktiivin mukaiseen vähimmäispituuteen.

Hallintovaliokunta pitää ehdotettua sääntelyä tarpeellisenä ja puoltaa lakiehdotuksen hyväksymistä muuttamattomana.

Arvoisa puhemies! Valiokunta toteaa, että osana Euroopan unionin maahanmuutto- ja turvapaikkapolitiikan uudistusta on hyväksytty uusi määritelmäasetus, jota aletaan soveltaa heinäkuussa 2026. Suurin osa nyt määritelmädirektiivin perusteella ehdotettavista muutoksista tulee määritelmäasetuksen myötä suoraan sovellettaviksi ilman kansallista harkintavaltaa. Ehdotetut muutokset mahdollistavat kansainvälisen suojelun tarpeen säännöllisen arvioinnin. Tällöin voidaan havaita tapaukset, joissa kansainvälisen suojelun tarve on poistunut. Kansallista turvallisuutta tai yleistä järjestystä ja turvallisuutta uhkaavien henkilöiden maassa oleskelua voidaan tarkastella nykyistä tiheämmin, ja tällaiset henkilöt voidaan poistaa maasta, kun edellytykset täyttyvät. Tavoitteena on, että tällaisten henkilöiden turvallisuutta uhkaavalla toiminnalla on vaikutusta heidän asemaansa ja oleskeluoikeuteensa Suomessa.

Määritelmädirektiivin säännökset, jotka mahdollistavat pakolaisaseman poistamisen ja myöntämättä jättämisen turvallisuuteen liittyvillä perusteilla, on otettu käyttöön lähes kai-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 103/2024 vp

kissa muissa jäsenvaltioissa. Direktiivin tavoitteet toteutuvat paremmin, kun jäsenvaltioiden sääntely on mahdollisimman yhdenmukaista. Yhtenä hallitusohjelman tavoitteena on saattaa Suomen turvapaikkapolitiikka yleispohjoismaiselle tasolle. Muutoksilla pyritään siihen, että kansainvälinen suojeluasema poistetaan aiempaa tehokkaammin sellaisilta henkilöiltä, jotka eivät asemaa enää tarvitse tai joiden ei voida katsoa ansaitsevan sitä oman toimintansa vuoksi.

Valiokunta katsoo, että ehdotetut muutokset vahvistavat osaltaan sisäistä turvallisuutta ja kansallista turvallisuutta. Ne myös vahvistavat turvapaikkajärjestelmän yleistä hyväksyttävyyttä. Valiokunta pitää laittoman maassa oleskelun torjunnan näkökulmasta perusteltuna, että harkinta luvan myöntämisen edellytysten täyttymisestä tehdään mahdollisimman ajantasaisen tilanteen perusteella. Kansainvälisen suojeluaseman ottaminen harkittavaksi on mahdollista nykyisinkin, mutta ehdotetulla muutoksella korostetaan velvollisuutta tarkasteluun. Valiokunta kiinnittää tässäkin yhteydessä huomiota mahdollisimman tehokkaaseen tiedonkulkuun viranomaisten välillä.

Arvoisa puhemies! Perustuslakivaliokunta on pitänyt ehdotettua sääntelyä eräiltä osin väljänä ja todennut, että hallintovaliokunnan on syytä arvioida mahdollisuuksia täsmentää sääntelyä. Hallintovaliokunta on mietinnössään päätenyt siihen, että kansallisessa sääntelyssä on syytä käyttää samoja sanamuotoja kuin Euroopan unionin lainsäädännössä, kuten hallituksen esityksessä on ehdotettu.

Ulkomaalaiselle myönnetään jatkossa tilapäinen oleskelulupa sellaisissa tapauksissa, joissa pakolaisasema tai toissijainen suojeluasema jätetään myöntämättä, lakkautetaan tai peruutetaan mutta palautuskielto estää maasta poistamisen. Valiokunta pitää tärkeänä, että mahdollisuutta poistaa tilapäisen oleskeluluvan saanut henkilö maasta tarkastellaan säännöllisin väliajoin uudelleen. Jos tarkastelu johtaa karkottamispäätökseen, päätöksen täytäntöönpanon tulee olla mahdollisimman sujuvaa ilman tarpeettomia uusia oikeusprosesseja. Valiokunta korostaa yleisemminkin, että maastapoistamispäätösten tehokas täytäntöönpano on tärkeää koko turvapaikkajärjestelmän toimivuuden kannalta. Valiokunta kiirehtii toimenpiteitä menettelyn nopeuttamiseksi.

Kansainvälisen suojelun perusteella myönnettävien oleskelulupien keston lyhentäminen lisää merkittävästi Maahanmuuttovirastossa käsiteltäviä jatko-oleskelulupahakemuksia. Maahanmuuttovirasto tarvitsee lisää resursseja myös sen vuoksi, että tarvetta kansainvälisen suojelun jatkamiseen arvioidaan nykyistä tarkemmin jatkolupahakemusten yhteydessä. Ehdotettujen muutosten arvioidaan myös lisäävän muutoksenhakua Maahanmuuttoviraston päätöksistä hallintotuomioistuimiin. Suojelupoliisin kansalliseen turvallisuuteen liittyvien lausuntojen arvioidaan muutosten vuoksi lisääntyvän.

Valiokunta tähdentää, että viranomaisilla tulee olla riittävät resurssit lakisääteiden tehtäviensä hoitamiseen.

Arvoisa puhemies! Valiokunnan mietintöön jätettiin yksi vastalause. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Ja sitten puhujalistalle. — Edustaja Kontula.

17.58 Anna Kontula vas: Arvoisa puhemies! Tässä hallituksen esityksessä esitetään muun muassa suojeluperustaisten oleskelulupien merkittävää lyhentämistä. On vaikea ymmärtää, miksi tällaiseen esitykseen on päädytty, eikä hallituksen esityksen lukeminen auta juurikaan asiaa, koska siinä ei ole vaivauduttu perustelemaan sitä, miksi ajatellaan, että

Pöytäkirjan asiakohta PTK 103/2024 vp

oleskelulupien merkittävä lyhentäminen olisi myönteistä kehitystä erityisesti tässä taloudellisessa tilanteessa.

Käytännössä vuoden, kahden vuoden oleskelulupaoikeudet tarkoittavat, että henkilö roikkuu vuosia, mahdollisesti vuosikymmeniä, tilanteessa, jossa hänen oleskelunsa Suomessa on kroonisesti epävarmaa, katkolla ja jonkinnäköisessä käsittelyssä. Me tiedetään tutkitusti, että se tuottaa merkittävää lisästressiä. Me tiedetään myös, että tällaisessa tilanteessa oleskeluluvan ollessa epävarma aikuiset ihmiset investoivat strategioihin, joissa varaudutaan myös siihen vaihtoehtoon, että ollaan ehkä pikaisestikin lähtemässä maasta. Esimerkiksi sen sijaan, että opeteltaisiin suomen kieltä, opetellaan englannin kieltä, jolla pärjää Suomessa mutta sitten myös jossakin muussa maassa, jos joudutaan oleskelupaikkaa vaihtamaan.

Edelleen lupien ruuhkautuminen, joka nyt kuultujen asiantuntijoiden mukaan on hyvin todennäköistä, haittaa työllistymistä. Ei ole mitään takeita siitä, että silloinkaan, kun hakemukset jatkoluville olisi jätetty ajoissa, ne myös ehdittäisiin käsitellä ajoissa, kun ottaa huomioon Migrin tämänhetkiset jonot.

Lapsiasiainvaltuutettu on erikseen korostanut sitä, että tämä muutos on lapsen edun vastainen. Tämähän koskee tietysti myös paitsi niitä suojeluperustaisella oleskeluluvalla Suomessa oleskelevia lapsia, myös niitä lapsia, jotka ovat tulleet tänne perheen yhdistämisluvalla, koska suojeluperustaisten lupien uudelleentarkastelun tihentäminen johtaa myös siihen, että niissä tapauksissa, joissa perheen kokoaja on suojeluperustaisella luvalla maassa, myös perheen yhdistämisluvut joudutaan tarkastelemaan uudestaan.

Jos nyt jostain syystä jollakulla suomalaisella poliittisella taholla olisi ideologisista syistä halua kurjistaa ihmisten elämää ja tehdä täällä oleskelusta jollekin ihmisryhmälle mahdollisimman ikävää ja vaikeata ja hankalaa, niin siinäkin tapauksessa tätä esitystä on hyvin vaikea ymmärtää, koska olisihan nyt hullua, jos joku niin kovasti haluaisi tehdä toisten ihmisten elämästä hankalaa, että siihen halutaan hassata tässä taloustilanteessa miljoonia ja taas miljoonia euroja. Tässä hallituksen esityksessä allokoidaan Migrille tätä muutosta varten kolme miljoonaa lisääntyvän byrokratian takia. On todennäköistä, että se ei riitä. Samanaikaisesti kun näitä lupahakemuksia tulee paljon lisää, myös yksittäiset lupatarkastelut vaikeutuvat tai niihin asetetaan lisää ehtoja. Mutta sen lisäksi on koko meidän oikeuslaitos, poliisi, suojelupoliisi, erilaiset tulkkipalvelut ja niin edelleen, jotka eivät saa mitään lisärahoitusta ja jotka myös tulevat kantamaan osan tästä lisäbyrokratian taakasta.

Eli ei meillä nyt ihan hirveän huonosti taloudellisesti mene, jos meillä on rahaa pistää monta miljoonaa euroa siihen, että saataisiin tähän maahan lisää byrokratiaa — siis lisää byrokratiaa — ja tilanteessa, jossa asiantuntijat lähes yksimielisesti ovat sitä mieltä, että todennäköisesti kuitenkin ne luvat jatkoon saavat, koska esimerkiksi vuodessa suojeluperustaisten lupien osalta ei nyt niin merkittäviä muutoksia yleensä tapahdu, että voitaisiin ajatella sen lupaperusteen siihen hajoavan.

Kaikkein hassuinta tässä ehkä sitten on, että jopa Migri, joka sinällään tämän lakiesityksen muita tavoitteita oleskeluoikeuksien kiristämisestä ja poissuljentalausekkeiden lisäämisestä kannattaa — siis ainoa taho, jolle edes kompensoidaan jonkin verran tästä lisääntyvästä byrokratiataakasta — toteaa omassa lausunnossaan, että kaikki ne hyödyt, joita heidän mielestään tästä on saavutettavissa, saataisiin paljon halvemmalla esimerkiksi viranomaisten tiedonvaihtoa parantamalla. Eli meillä olisi käytössä paljon yksinkertaisempi, halvempi ja vähemmän ihmisten arkea rassaava keino päästä niihin samoihin tavoitteisiin.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 103/2024 vp

Harmi vain, että toisin kuin Lainkirjoittajan opas ohjeistaa, hallituksen esityksessä vaihtoehtoisia toteutustapoja ei ole pohdittu lainkaan, eli tämäkin osio siitä paketista puuttuu.

Tässä tilanteessa ei voi muuta kuin todeta, että huonosti valmisteltu, huonosti perusteltu, huonosti mietitty lakiesityskokonaisuus, ja sen takia ehdotankin, että käsittelyn pohjaksi otetaan vastalauseeseen sisältyvä lakiehdotus.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Peltonen, olkaa hyvä.

18.05 Eemeli Peltonen sd: Arvoisa puhemies! Olemme jälleen saaneet hallintovaliokunnassa käsiteltäviä yhden niistä monista pääministeri Orpon hallituksen ulkomaalaislain muutoksista, jotka perustuvat jo hallitusohjelmassa tehtyihin kirjauksiin.

Aivan aluksi on paikallaan todeta, että tämä nyt ensimmäisessä käsittelyssä oleva esitys, kuten valitettavan monet muutkin hallituksen maahanmuuttoon liittyvät lakiesitykset, on käynyt esityksen valmisteluvaiheessa vain hyvin lyhyellä lausuntokierroksella. Lyhyet lausuntokierrokset poikkeavat hyvän lainvalmistelun pääsäännöstä, jonka mukaan lausuntojen antamiseen tulee varata aikaa vähintään kuuden viikon verran.

Tähän lainvalmistelun epäkohtaan on myös eduskunnan perustuslakivaliokunta kiinnittänyt huomiota lausunnossaan tästä ulkomaalaislain muutoksesta. Samaisessa lausunnossaan perustuslakivaliokunta on tuonut esiin, että samaa lakia koskevien muutosten pilkkominen useaan osaan kasvattaa riskiä siitä, että eduskunnalle ei muodostu riittävää kokonaiskuva ajettavista uudistuksista. Tämä vaikeuttaa myös vaikutusten arviointia.

Nyt käsittelyssä olevan ulkomaalaislain muutoksen yhteydessä ei ole tuotu esiin, mihin perustuu tarve kiirehtiä esityksen valmistelua ja poiketa hyvän lainvalmistelun määräajoista. On valitettavaa, että hallintovaliokunnan mietinnössä sivuutetaan täysin hallituksen esityksen valmistelun epäkohdat, joihin myös perustuslakivaliokunta on lausunnossaan kiinnittänyt huomiota. Nämä puutteet ovat vakavia, ja näille asioille olisin toivonut edes virkkeen verran huomiota mietinnössä annettavan.

Arvoisa puhemies! Tänään käsittelyssä olevan ulkomaalaislain muutoksen suurin muutos liittyy suojeluperustaisten oleskelulupien keston merkittävään lyhentämiseen. Ensimmäinen oleskelulupa pakolaisuuden perusteella myönnettäisiin jatkossa kolmeksi vuodeksi aiemman neljän vuoden sijaan ja toissijaisen suojelun perusteella vuodeksi aiemman neljän vuoden sijaan. Muutos lupien kestossa on suuri etenkin toissijaisen suojelun osalta.

Suojeluperustaisten oleskelulupien näin merkittävä lyhentäminen on perusteltu heikosti hallituksen esityksessä, vaikka Euroopan unionin maahanmuuttoon liittyvä sääntely sen toki mahdollistaakin. Usein lainsäädäntöä rakennetaan lähtien liikkeelle jostakin ongelmasta, johon lakimuutoksella sitten halutaan tuoda ja löytää ratkaisua. Tässä käsillä olevassa hallituksen esityksessä perusteet lupien lyhentämiselle on kuvattu vain hyvin ohuesti.

Hallituksen esityksen perusteluissa ei ole tuotu uskottavalla ja kattavalla tavalla esiin sitä, miten nykyinen lupien pituus muodostaisi tällä hetkellä ongelman yhteiskunnassamme. Jälleen on paikallaan kysyä, mitä ongelmaa korjaamme silloin, kun jo todetusti suojelun tarpeessa olevia henkilöitä pomotellaan hakemaan uudestaan lupiaan vain hyvin lyhyessä ajassa. Tällainen lupatempurata lisää myös kustannuksia, kun samat henkilöt joutuvat hakemaan lupansa uusimista yhä tiheämmässä tahdissa.

Ymmärrän hyvin sen, että oleskeluluvan perusteita on voitava tarkastella myös luvan voimassaolon aikana. Siksi onkin syytä painottaa, että jo tälläkin hetkellä myönnetyn suo-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 103/2024 vp

jeluaseman ottaminen harkittavaksi uudelleen on mahdollista, kun on ilmennyt viitteitä siitä, että suojeluaseman lakkauttamiselle tai peruuttamiselle on ulkomaalaislain mukaisia perusteita.

Hallintovaliokunnan asiantuntijakuulemisissa esimerkiksi täällä jo mainittu Maahanmuuttovirasto toi lausunnossaan esiin, että perusteensa menettäneisiin lupiin voitaisiin puuttua huomattavasti kustannustehokkaammin esimerkiksi viranomaisten tiedonvaihtoa parantamalla. Jää epäselväksi, miksi tähän ei ole jo ryhdytty.

Hallituksen ajaman lakimuutoksen seurauksena syntyvä viranomaisten lisäresurssitarve on ilmeinen. Hallitus on huomionnut tämän Maahanmuuttoviraston osalta vain osittain ja esimerkiksi oikeuslaitoksen kannalta ei lainkaan. Byrokratia kasvaa ja maahanmuuton hallinnoinnin kustannukset nekin.

Valiokunnan asiantuntijakuulemisten mukaan lyhyet oleskeluluvat vaikeuttavat kotoutumista. Pitkien käsittelyaikojen vuoksi henkilö voi joutua viettämään vuosia tilanteessa, jossa hänen oleskelulupansa on suurimman osan ajasta uudelleen harkinnassa. Mikäli hakemukset ruuhkautuvat eikä uutta lupaa ehditä myöntää ennen vanhan umpeutumista, vaikeuttaa se myös työllistymistä.

Sosiaalidemokraattinen valiokuntaryhmä ei voinut tukea näin merkittäviä ja huonosti perusteltuja muutoksia suojeluperustaisten lupien keston. Pidämme hallituksen esitystä tältä osin epäonnistuneena, vaikka esitys pitää sisällään ulkomaalaislain muihin pykäliin kannatettaviakin muutoksia. Niitä ovat muun muassa pakolaisaseman lakkauttaminen törkeisiin rikoksiin syyllistymisen myötä ja poissuljentaperusteiden laajentaminen nykyisestä EU:n määritelmädirektiivin mukaisesti. Hallituksen esitys ei siten ole kaikilta osin aivan epäonnistunut, sekin on syytä ääneen todeta.

Edellä todetun johdosta kannatan edustaja Kontulan tekemää esitystä, jonka mukaan käsittelyn pohjaksi otetaan hallintovaliokunnan mietintöön jätetty vastalause.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Nieminen, olkaa hyvä.

18.11 Mira Nieminen ps: Arvoisa puhemies! Tänään meillä on käsiteltävänä hallituksen esitys laiksi ulkomaalaislain muuttamisesta. Tämä esitys on merkittävä askel eteenpäin maahanmuutto- ja turvapaikkapolitiikassamme ja sen kehittämisessä, ja sen ajantasaistamiseksi vastaamme Suomen ja Euroopan muuttuneisiin olosuhteisiin. Maailman turvallisuustilanne on viime vuosina muuttunut, ja kansainvälinen pakolais- ja siirtolaiskriisi on tuonut uusia haasteita niin Euroopan unionille kuin Suomelle, ja tässä ajassa meidän on ellettävä.

Esityksen tavoitteena on mahdollistaa kansainvälisen suojelun tarpeen säännöllinen arviointi ja havaita ne tapaukset, joissa kansainvälisen suojelun tarve on poistunut. Pyrkimyksenä on, että kansallista turvallisuutta tai yleistä järjestystä ja turvallisuutta uhkaavien henkilöiden maassa oleskelua voidaan tarkastella nykyistä tiheämmin ja tällaiset henkilöt voidaan poistaa maasta, kun edellytykset täyttyvät. Lisäksi tavoitteena on, että tällaisten henkilöiden turvallisuutta uhkaavalla toiminnalla on vaikutusta heidän asemaansa ja oleskeluoikeuteensa Suomessa.

Näillä muutoksilla pyritään siihen, että kansainvälinen suojeluasema siis poistetaan aiempaa tehokkaammin ja sellaisilta henkilöiltä, jotka eivät asemaa enää tarvitse tai joiden ei voida katsoa ansaitsevan sitä oman toimintansa vuoksi.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 103/2024 vp

Hallintovaliokunta katsoo, että ehdotetut muutokset vahvistavat osaltaan sisäistä turvallisuutta ja kansallista turvallisuutta. Ne vahvistavat myös turvapaikkajärjestelmän yleistä hyväksyttävyyttä, ja tämä tuli esille myös näissä lausunnoissa. Lausunnonantajat olivat pitäneet myös sääntöjen selkeyttämistä hyvänä ja turvallisuutta lisäävänä.

Arvoisa puhemies! Hallintovaliokunta on useissa yhteyksissä todennut turvallisuusympäristön muuttuneen perustavanlaatuisesti ja pitkäaikaisesti. Myös maahanmuutto- ja turvapaikkapolitiikan toimintaympäristö on muuttunut direktiivin kansallisen täytäntöönpanon jälkeen olennaisesti. Hallituksen esityksen perustelujen mukaan määritelmädirektiivin säännökset, jotka mahdollistavat pakolaisaseman poistamisen ja myöntämättä jättämisen turvallisuuteen liittyvillä perusteilla, on otettu käyttöön lähes kaikissa jäsenvaltioissa.

Hallintovaliokunta keskusteli aiheesta erittäin tärkeä rikos, jonka osalta hallintovaliokunta katsoo, että direktiivin tavoitteet toteutuvat paremmin ja että jäsenvaltioiden sääntely on tältäkin osin mahdollisimman yhdenmukaista, ja määritelmästä hallintovaliokunnassa tosiaan käytiin keskustelua. Yhtenä hallitusohjelman tavoitteena onkin saada Suomen turvapaikkapolitiikka yleispohjoismaiselle tasolle ja toteuttamaan EU:n tulevia säännöksiä ja yhdenmukaistaa niitä.

Arvoisa puhemies! Hallintovaliokunnassa käytiin hyvää keskustelua asiasta mietinnön yhteydessä, mutta se ei ole yksimielinen. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Lehtinen, olkaa hyvä.

18.14 Rami Lehtinen ps: Arvoisa puhemies! Kiitos tästä hyvästä keskustelusta, jota täällä tänään on käyty. En lähde toistamaan kaikkia niitä asioita, jotka jo useampaan kertaan on tuotu esiin, mutta muutaman asian haluaisin nostaa.

Ensinnäkin en näe, että tämän lainmuutoksen suurin merkitys on siinä, että lupien myöntämisajat lyhenevät, vaan suurin merkitys on siinä, että kansallinen turvallisuus paranee. Se tästä pitää ymmärtää ja nähdä suurimpana asiana.

Haluaisin myöskin korostaa, että kaikki nämä edellä mainitut lakimuutokset ovat EU:n direktiivien ja asetusten mukaisia. Ne eivät siis ole mitenkään lainvastaisia saati sellaisia, että rikkoisivat kenenkään ihmisoikeuksia.

Samalla kun pyrimme auttamaan muita, meidän on taattava tämän oman maan turvallisuus. Kansainvälinen suojelu ei saa vaarantaa maamme sisäistä turvallisuutta. Turvallisuus on asia, jota suomalaiset arvostavat, ja siihen huutoon tämä hallitus on vastaamassa. Siksi näitä muutoksia tehdään, ei siksi, että haluttaisiin tehdä kiusaa tai olla hankala joillekin ihmisille.

Mitä tulee täällä esitettyyn keskusteluun siitä, että lupien lyhentäminen on tarpeetonta ja siitä ole mitään hyötyä, niin se on erittäin tarpeellista siitä syystä, että ne rikkeet ja rikkomukset tulevat esiin, kun tiuhemmin seulotaan sitä massaa siellä läpi ja tarkistellaan, ovatko luvan edellytykset edelleenkin voimassa vai eivät.

Mitä tulee kustannuksiin: Jos näillä menettelyillä voidaan yksikin vakava rikossarja keskeyttää ja palauttaa tällainen henkilö kotimaahansa, niin tästä tulee suoraan yhdestä tapauksesta useiden miljoonien säästöt hyvin nopeasti. Tällä laskentakaavalla nämä kustannukset on kuitattu. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Kontula, olkaa hyvä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 103/2024 vp

18.16 **Anna Kontula vas:** Arvoisa puhemies! Ajattelin tässä puheenvuorossa käyttää hie-man prosessuaalisempaa pohdintaa tästä hallituksen esityksestä, mutta nyt ihan ensin täytyy tähän edelliseen puheenvuoroon sanoa, että on hyvin yksioikoista ajatella, että näillä nyt päätettävänä olevilla muutoksilla ei itsessään olisi myös sosiaalitieteellisiä vaikutuksia suomalaisten turvallisuustilanteeseen. Jos me tuotetaan Suomeen merkittävässä määrin ihmisiä, joilla ei ole mahdollisuutta kotoutua tänne, joilla on koko ajan passi pöydällä valmiina sitä varten, että täytyy lähteä taas johonkin muualle, joille ei ole mahdollista työllistyä meidän virallisille työmarkkinoillemme sen takia, että heidän oleskelulupansa on tuon tuostakin katkolla ja työnantajat ymmärrettävästi vähän vierastavat sellaista työvoimaa, niin kyllähän se ilman muuta tuottaa meille turvallisuusriskin tähän maahan.

Ja jos nyt sosiologinen mielikuvitus tässä salissa ei riitä hahmottamaan niitä kehityskulkuja, jotka tuottavat yhteiskuntiin sitä, mistä on totuttu täällä puhumaan Ruotsin mallina, niin aika vahvasti mennään kyllä silloin ojasta allikkoon. Eivät rikokset synny jossakin tyhjiössä niin, että tästä koska tahansa kuka tahansa meistä voisi esimerkiksi lähteä kuutamokeikkailemaan sen takia, että se nyt vaan tulee tyhjästä yhtäkkiä mieleen. Kaikenlainen hämärähomma syntyy aina sellaisissa olosuhteissa, joissa ihmisillä on jollakin lailla rajattu valinnanmahdollisuus, jolloinka sinällään se riski ja hankala toiminnan muoto näyttävät houkuttelevemmalta kuin jossain toisessa tilanteessa.

Jos tähän lisätään se, että suojeluperustaisen luvan saajissa on monia sellaisia ihmisiä, joilla on erittäin traumaattisia taustoja — siellä on ihmisiä, joihin on kohdistunut kidutusta, jotka ovat nähneet läheisiään tapettavan, jotka ovat itse eläneet epävarmoissa oloissa usein jo hyvin pitkään ennen Suomeen tuloa — ja tarkoituksella sitten työnnetään ulos ja lisätään stressiä tällaista ihmisryhmää kohtaan, niin on aivan päivänselvää, että vaikka kuinka blokataan ja pyritään etsimään erilaisia riskejä, niin samalla myös sitten tuotetaan niitä riskejä. Jos ei tuoteta varsinaista rikollisuutta, niin ainakin tuotetaan sitä harmaata taloutta, koska jostainhan ihmiset elantonsa pyrkivät saamaan ja jollakin lailla järjestämään sen elämänsä. Niin tekisi meistä jokainen vastaavassa tilanteessa.

Mutta sitten itse tähän lakiprosessiin. Muutama sana tästä.

Minä olen kyllä kovasti huolissani nyt siitä, mihin suuntaan tämä on menossa. Tässä on tapahtunut semmoista pitkäaikaista hidasta rapautumista, joka nyt on saanut tämän hallituksen aikana turbovaihteen päälle. Ei ole kysymys pelkästään tämän hallituksen ajasta, mutta nyt jotenkin siinä on tapahtunut joku semmoinen keikahduspiste, että nyt mennään kovempaa vauhtia alaspäin lakien valmistelukulttuurissa. Ei enää edes pyritä teeskentelemään, että lakiesitysten muodosta pidettäisiin kiinni. Semmoiset asiat löytyvät sieltä lainvalmistelijaoppaasta: se, että pitää perustella ihan oikeasti, miksi tämmöistä halutaan. Ei pidä perustella vain, että hallitusohjelmassa lukee niin, koska se, että hallitusohjelmassa lukee jotain, on erään asiakirjan huomioimista, mutta se ei kerro, miksi sinne hallitusohjelmaan on kirjoitettu tämä asia, miksi poliittinen päätöksenteko haluaa edistää tätä asiaa, mitä tällä tavoitellaan, miten ajatellaan, millaisten mekanismien kautta tämä uudistus johtaisi tämmöiseen lopputulokseen. Eikä myöskään riitä, että siellä lukee, että direktiivissä annetaan mahdollisuus, ellei direktiivissä ole pakottavaa syytä muuttaa. Se on mahdollisuus, mutta edelleen pitää perustella, miksi tätä mahdollisuutta tai tätä liikkumavaraa käytetään juuri tällä tavalla. Jos ei lakeja perustella, niin tässä talossa hoidetaan kyllä sitä ihan ydinhommaa tosi huonosti. Ja sitten kun siihen liitetään vielä se, että vaihtoehtoja ei tarkastella lainkaan, niin kuin tässä lakiesityksessä, tai niitä tarkastellaan hyvin pinnallisesti, niin se on edelleen sitä samaa huonoa lainsäätämistä. Meidän ykköshomma on säätää la-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 103/2024 vp

keja, tehdä se perustellusti, tehdä se niin, että jos nyt joku sattuisi kysymään, miksi olet toiminut näin, niin siihen myös löytyvät aukikirjoitetut syyt ja perusteet.

Sitten tämä lakien uudistamisprosessi: se, että tehdään jatkuvasti tämmöisiä sirpaleuudistuksia, jotka tekevät mahdolltomaksi ensinnäkin tietysti poliittisille päättäjille arvioida, mitä kaikkia vaikutuksia näillä osauudistuksilla on, mutta sitten toki ne myös synnyttävät jälkikäteen jopa viranomaisille tämmöisiä yllätystilanteita, joissa kukaan ei oikein tiedä, miten tässä nyt näin tuli säädettyä.

Lyhyet lausuntoajat, joista täällä jo puhuttiinkin.

Ja sitten se, mikä on todella, todella ikävää ja ongelmallista meidän järjestelmän kannalta, on se, että perustuslakivaliokuntaa käytetään oikolukijana, eli se, että hallituksen esityksiä tuodaan niin heikossa kunnossa tähän taloon, että perustuslakivaliokunta, joka muutenkin on todella ylityöllistetty, joutuu käyttämään aikaansa niiden tarkastamiseen.

Sitten edelleen tämä rapautuminen näkyy valiokuntatyössä — ei ole vain tämän hallituksen aikaista, mutta ei vauhti ainakaan hidastunut. Perustuslakivaliokunnan niin sanotut pehmeät huomautukset tulisi ottaa huomioon valiokunnassa mietintöä laadittaessa, tai jos niistä poiketaan, ne pitäisi perustella kunnolla. Tähän asiaan tässäkin mietinnössä ei ole nyt suhtauduttu vakavasti. Ei siellä perustuslakivaliokunnassa ihan vaan huvikseen niitä huomautuksia kirjoiteta, vaan kyllä niillä on ajatuksena, että pyritään parantamaan sitä lainsäädännön lopputulosta ja edes vähän korjailemaan sitä sotkua, joka sinne on saatu. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Ja hallintovaliokunnan puheenjohtaja, edustaja Peltokangas, olkaa hyvä.

18.23 Mauri Peltokangas ps: Kiitos, arvoisa puhemies! Ensinnäkin tietenkin haluan kiittää hallintovaliokuntaa jälleen kerran hyvästä ja ripeästä työstä, hyvästä keskustelusta, hyvästä lainvalmistelusta. Mietinnön osalta tehtiin hyvä työ jälleen kerran.

Haluan itse korostaa sitä, että kaikki on tehty siis täysin EU:n määritelmädirektiivin mahdollistamia tiukennuksia silmällä pitäen — elikkä siis EU:n määritelmädirektiivin mahdollistamia tiukennuksia silmällä pitäen. Esimerkiksi pakolaisaseman lakkauttamista koskevaan sääntelyyn lisätään direktiivissä sallitut kansallisen turvallisuuden vaarantamiseen ja erityisen törkeään rikokseen syylistymiseen liittyvät perusteet.

Esitys on itse asiassa loistava esimerkki neljän hallituspuolueen hyvästä yhteistyöstä lainsäädäntövalmistelussa, erinomainen sellainen. Me olemme olleet sellaisessa tilanteessa, että vaikka lähes kaikki muut jäsenvaltiot ovat ottaneet jo käyttöön esimerkiksi määritelmädirektiivin säännökset, jotka mahdollistavat pakolaisaseman poistamisen ja myöntämättä jättämisen silloin, kun ne ovat turvallisuuteen liittyviä perusteita, meillä tätä aikaisemmin ei ole ollut. Nyt me teemme niin sanotun yhteispohjoismaisen tason tarkistuksen. Tämä on mielestäni erinomaista kehitystä, ja näin tulisi olla kaikessa lainsäädännössä.

Mitä tulee taas siihen, kuten tässä on todettu, että mietintöön jätettiin yksi vastalause, niin totta kai oppositiossa on erilaisia näkökulmia ja tulokulmia. Se on hyvää tässä demokratiassa. Nämä on otettu huomioon käsittelyn aikana. Itse pidän sitä hyvänä, että kaikki tulokulmat katsotaan.

Mutta tässä tärkeintä on nimenomaan se, että me otamme nyt käyttöön ne tiukennukset hallitusohjelman mukaisesti, joita aloitetaan soveltamaan heinäkuussa 2026. Suurin osa siis määritelmädirektiivin perusteella ehdotettavista muutoksista tulee silloin määritelmä-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 103/2024 vp

asetuksen myötä suoraan sovellettaviksi ilman kansallista harkintavaltaa. Pidän siinä mielessä vähän erikoisena puheita, että tämä on huonoa valmistelua tai jotain muuta, kun me puhumme yhteispohjoismaisesta tasosta ja siitä, että lähestulkoon kaikki muut EU-maat jo soveltavat käytännössä nyt tehtyä uudistusta. — Kiitoksia.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Kontula, olkaa hyvä.

18.26 Anna Kontula vas: Kiitos, puhemies! Mitään yhteispohjoismaista linjaa tässä asiassa ei ole olemassa. Meillä on joukko erilaisia ratkaisuja, jotka poikkeavat toisistaan vähintään yhtä paljon kuin ne poikkeavat sekä nykyisestä käytännöstä että nyt tässä hallituksen esityksessä esitetystä käytännöstä. Meillä on esimerkiksi sellaisia ratkaisuja, joissa koko lupahakemuskäytäntö, vaikka sitä on tiennetty suhteessa esimerkiksi suomalaisen nykytilaan, on automatisoitu niin, että ihmisten ei tarvitse itse hakea niitä lupia aina uudestaan. Ja minun mielestäni vetoaminen yhteispohjoismaiseen linjaan sellaisessa tilanteessa, kun vaihtelu on ilmeistä ja toisin kuin ne monet muut puuttuvat osat, tämä jopa hallituksen esityksessä referoidaan, on kyllä kovasti hassua.

Toinen asia: EU ei ole mikään Jumala, jonka luomassa kansallisen sääntelyn tilassa kaikki on hyvää ja kaunista, eli se, että EU sallii meidän käyttää kansallista sääntelyvaltaa jollakin tavalla, ei ole argumentti vielä yhtään mistään muusta kuin siitä, että EU ei ole nyt suoraan kieltänyt tällä lailla toimimasta. Se nyt tästä vielä puuttuisi, että tässä säädettäisiin EU-oikeuden vastaisia lakeja, joita toki niitäkin tässä salissa on nähty, mutta kyllä myös siinä tilassa, joka meillä kansallisen sääntelyn piirissä on, voidaan tehdä viisaampia tai tyhmempiä ratkaisuja, eikä aina ole pakko tehdä sitä tyhmempää.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Lehtinen, olkaa hyvä.

18.28 Rami Lehtinen ps: Arvoisa puhemies! Erityisesti näen tämän pohjoismaisen viitekehyksen siinä, että kaikki Pohjoismaat ovat tiukentaneet merkittävästi maahanmuuttopolitiikkaansa ja erityisesti ne maat, joissa maahanmuuttoa on huomattavasti enemmän kuin Suomessa. Väittäisin, että niillä mailla nimenomaan on tietoa siitä, mitä tapahtuu, jos niitä tiukennuksia ei tehdä. He ovat kokeilleet kaikkia muita keinoja ja todenneet, että tämä on ainut keino, millä me voidaan aidosti puuttua siihen, että tämä tilanne kehittyy parempaan suuntaan tai ei ainakaan pahene. Siksi voidaan puhua tästä pohjoismaisesta viitekehyksestä.

No, mitä tulee Eurooppaan liittyen, niin jos ajattelee, että komission puheenjohtaja ehdottaa ja kannattaa EU:n ulkopuolisia palautuskeskuksia, niin tämä on malliesimerkki siitä, että jos vuosi sitten joku olisi kertonut, että komission puheenjohtaja tulee ehdottamaan tällaista mallia, kukaan ei olisi uskonut. Olisi varmaan jonkinlainen syyte lähtenyt siitäkin ajatuksesta pelkästään liikkeelle. Mutta pitää ymmärtää, että yhteiskunta muuttuu ja ajatukset siitä, mitä voidaan tehdä, muuttuvat, ja huomataan, miten se vaikuttaa, jos meillä on hallitsematonta maahanmuuttoa, erityisesti ihmisiä niin, että me ei pystytä heitä kotouttamaan tähän yhteiskuntaan.

Eikä ole myöskään faktapohjaista tietoa siitä, että jos oleskeluluvat olisivat äärimmäisen pitkiä, niin se ihminen jotenkin paremmin kotoutuisi sitten siihen maahan, jossa on ne pitkät oleskeluluvat.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 103/2024 vp

Mutta yhden asian haluaisin vielä nostaa tähän keskusteluun, mikä on se, että vaikka meillä lainsäädäntö tiukkenee ja mahdollistaa jatkossa maasta poistamisen karkottamisen tai käännättämisen myötä, niin erityisiä hankaluuksia meillä edelleenkin on siinä konkreettisessa maasta poistamisessa, eli me ei saada poistettua niitä ihmisiä kotimaahansa tai sinne, mistä he ovat tulleet. Siinä meillä on merkittävästi parannettavaa. Tähänkin uskon, että EU:sta löytyy hyviä ratkaisuja, niin kuin komission puheenjohtaja on lähtenyt ehdottamaan. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Nieminen, olkaa hyvä.

18.29 Mira Nieminen ps: Kiitos, arvoisa puhemies! Tosiaan tahdon vielä muistuttaa tästä, että tässä on tosiaan taustalla se — niin kuin tästä valiokunnan mietintöluonnoksesta voidaan hallituksen esityksen ja valiokunnan ensimmäisen kappaleen perusteluistakin lukea — että komissiohan on jo antanut Suomelle muistutuksia ja huomautuksia tästä asiasta, eli siinä mielessä olemme vain toteuttamassa sitä yhtenäistä direktiiviä sen puolesta. EU ei tosiaan ole jumala, mutta tässä asiassa on katsottu ja nämä lausunnotkin puoltavat sitä, että tämä yhdenmukaistaminen on ollut aivan järkevää.

Mitä tulee perustuslakivaliokunnan mietintöön ja niihin huomautuksiin: Niin kuin tuossa tosiaan jo edellisessä puheenvuorossani toin esille, niin erityisen tärkeä rikos oli yksi asia, mihin perustuslakivaliokuntakin kiinnitti huomiota liian väljänä, mutta tosiaan tämäkin tulee sieltä Euroopan unionin tuomioistuimen ratkaisukäytännöistä. Ja vaikka täällä kansallisessa lainsäädännössä ei tätä niin tunneta, niin jos se on unionissa ja unionin tuomioistuimissa käytännössä käytössä, on järkevää mielestäni myös sitten katsoa sitä kokonaisuutta. Ja täällä on selvennetty sitten muutenkin sitä erityisen tärkeää rikosnimikettä, mihin tämä liittyy, eli kokonaisuutta rangaistusasteikkoon sovellettavana katsoen. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Kontula, olkaa hyvä.

18.31 Anna Kontula vas: Arvoisa puhemies! Tämä keskeinen erimielisyys tässä lakiesityksessä vastalauseen ja mietinnön välillä koskee nimenomaan näiden suojeluperustaisten lupien pituutta. Se on se ydinasia. Siitä ei kyllä ole tullut meille EU:sta mitään muistutusta, että tähän pitäisi puuttua. Se on täysin kansallisesti päätettävissä niin kauan kun niitä ei alle niiden minimirajojen olla tiputtamassa. Ja nimenomaan näiden suojeluperustaisten lupien pituuden suhteen myös vaihteluväli sekä Euroopassa että myös Pohjoismaissa on suurta. Ja se, että tähän samaan lakiesitykseen on kytketty myös toinen asia, jossa käsitellään hyvin erityyppistä kysymystä, ei itsessään riitä perustelemaan sitä, että näiden oleskelulupien lyhentäminen olisi järkevä tai perusteltu ratkaisu.

Sitten näistä henkilöistä, joidenka oleskelulupa Suomessa on päättynyt mutta joita ei voida palauttaa kotimaihinsa: Heidäthän on tarkoitus siirtää tilapäisille oleskeluluville mahdollisesti pitkäksikin aikaa, joka tapauksessa nyt todennäköisesti vuosiksi, jolloinka heillä ei ole työlupaa lainkaan. Eli meillä on ihmisiä, jotka on oikeutettu siihen aivan toimeentulon minimiin, jotkut eivät edes perusturvalle vaan aivan minimiin, ja jotka eivät voi parantaa omaa taloudellista asemaansa hakeutumalla töihin, koska me erikseen kielletään heitä tekemästä töitä. Sanoisin, että tämä on iso yhteiskunnallinen ongelma, ellei asian valmistelun yhteydessä olisi käynyt ilmi, että vuositasolla puhutaan vain muutamista ihmis-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 103/2024 vp

tä. Eli näitä ihmisiä, joita oletetaan tämän lakiesityksen tuomien prosessien kautta löytyvän ja joita ei voida sitten palauttaa vaan jotka jäävät maahan, ei tule olemaan maahanmuuttoviranomaisten tai ministeriön arvion mukaan kuin ehkä muutaman vuoden säteellä 60 henkilöä. Puhutaan todella pienestä ihmisryhmästä Suomen mittakaavassa tai edes suojeluperustan omaavien ihmisten mittakaavassa, jossa kuitenkin puhutaan tuhansista ihmisistä. Jos ei näitä ihmisiä pystytä nyt löytämään millään muulla kuin sillä, että laitetaan imeväisten ja leikki-ikäistenkin oleskeluluvat aina uuteen syyniin, ettei sieltä vaan löydy terroristeja, niin on se nyt kovasti kummallista, kun kerran Migrikin on meille luvannut, että se ihan hyvin toisella laillakin voisi onnistua.

Yleiskeskustelu päättyi ja asian käsittely keskeytettiin.